

УДК 340.68

DOI: <https://doi.org/10.32631/v.2020.3.24>

Віктор Станіславович Сезонов,

кандидат юридичних наук,

*Харківський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр,
відділ автотехнічних експертиз і криміналістичного
дослідження транспортних засобів (старший судовий експерт);*

 <https://orcid.org/0000-0002-2580-2953>,

e-mail: sv26031985@gmail.com

КРИМІНАЛІСТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ГРОШЕЙ І ЦІННИХ ПАПЕРІВ

Статтю присвячено криміналістичному дослідженню грошей і цінних паперів. Визначено специфіку огляду грошових знаків і цінних паперів з ознаками підроблення. Наведено характерні ознаки підроблення. Під час техніко-криміналістичного дослідження грошових знаків деякі експертні завдання потребують комплексного вивчення із застосуванням методів криміналістичного документування, дослідження матеріалів грошових знаків і цінних паперів спеціальними методами судової хімії, судової фізики тощо. З'ясовано перелік питань, які можуть бути поставлені на розгляд експерту. Визначено вимоги до висновку експерта.

Ключові слова: експертиза, гроші, цінні папери, криміналістичне дослідження, документознавство.

Оглядова стаття

Постановка проблеми

Підтримання правопорядку і боротьба зі злочинністю є одними з функцій правової держави. Одним із видів господарських злочинів є фальшивомонетництво. Гроші і цінні папери нерідко стають об'єктами підроблення. Виявлення і вилучення підроблених грошових знаків та цінних паперів є одним із завдань правоохоронних органів.

Саме тому проблеми криміналістичного дослідження грошей і цінних паперів є актуальними для забезпечення правопорядку і боротьби зі злочинністю. Розробка рекомендацій щодо огляду грошових коштів і цінних паперів з ознаками підроблення є важливим завданням криміналістичної науки. Визначення рекомендацій щодо порядку призначення та проведення експертизи грошових коштів і цінних паперів є предметом наукових досліджень у галузі криміналістики. Наведені аргументи обґрунтовують актуальність обраної теми дослідження.

Стан наукової розробки проблеми

Проблеми криміналістичного дослідження грошових коштів і цінних паперів неодноразово ставали предметом досліджень науковців

у галузі криміналістики. Зокрема, криміналістичне документознавство стало предметом досліджень В. В. Бірюкова [1]. О. В. Воробей присвятила свою дисертацію криміналістичному дослідженню паперових грошових знаків [2]. Криміналістичну характеристику фальшивомонетництва надано у праці Г. М. Куцкір [3, с. 147–153]. Способи вчинення злочинів з використанням цінних паперів вивчав К. Б. Лещук [4, с. 189–195]. Специфіка проведення обшуку у справах про фальшивомонетництво знайшла своє відображення у працях О. М. Калужної [5, с. 558–564]. Особливості розслідування фальшивомонетництва досліджував В. С. Мацішин [6]. У працях Б. В. Храпака надано характеристику особливостям техніко-криміналістичного дослідження паперових грошей [7, с. 364–365]. Наведені наукові праці, законодавчі та підзаконні акти склали джерельну базу цього дослідження і дозволили дійти певних висновків.

Мета і завдання дослідження

Мета статті полягає у визначенні сутності криміналістичного дослідження грошей і цінних паперів.

Виклад основного матеріалу

Гроші та цінні папери становлять предмет злочину, передбаченого ст. 199 КК України. У ч. 1 ст. 199 КК України встановлено кримінальну відповідальність за виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою використання при продажу товарів, збуту, а також збут незаконно виготовленої, одержаної чи підробленої національної валюти України у вигляді банкнот чи металевої монети, іноземної валюти, державних цінних паперів чи білетів державної лотереї. Також у ст. 200 КК України закріплено кримінальну відповідальність за підробку засобів доступу до електронних грошей¹. Отже, криміналістичне дослідження грошей і цінних паперів стає необхідним під час досудового розслідування окремих злочинів.

Г. М. Куцкір визначає підроблені гроші або державні цінні папери як виготовлені будь-якою особою всупереч установленому законодавством порядку на відповідних носіях інформації предметні зображення їхніх реквізитів, елементів дизайну та захисту, що робить їх подібними до справжніх (оригіналів) [3, с. 152]. Погоджуючись із цим визначенням, пояснимо, що питання про справжність або підроблення грошей чи цінних паперів повинно вирішуватися у встановленому процесуальному порядку.

---

¹ Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 № 2341-III // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 16.08.2020).

Як передбачено п. 6 Постанови Пленуму Верховного Суду України «Про практику розгляду судами кримінальних справ про виготовлення або збут підроблених грошей чи цінних паперів» від 12 квітня 1996 р., питання про те, чи є грошові знаки або державні цінні папери підробленими, який спосіб підробки при цьому використовувався, чи не були раніше грошові знаки або державні цінні папери з аналогічними ознаками підробки предметом криміналістичного дослідження тощо, повинні вирішуватися за допомогою криміналістичної експертизи, яка проводиться у відповідних експертних установах¹. Таким чином, визначення підробки грошей або цінних паперів потребує спеціальних знань у галузі криміналістики.

У ст. 192 ЦК України поняття «гроші» охоплює грошову одиницю України – гривню та іноземну валюту². Г. М. Куцкір зазначає, що сьогодні рівнозначного поширення набули дві форми грошового обігу – готівкова та безготівкова. Традиційна готівкова форма передбачає використання грошових знаків, які виражені в матеріальних об'єктах, тобто паперових грошей та металевих монет. Під час безготівкових розрахунків використовується символічне позначення грошових знаків без їх прямої передачі між сторонам [3, с. 135]. Отже, гроші можуть виступати як у паперовій, так і в електронній формах.

Відповідно до ст. 194 ЦК України цінним папером є документ установленої форми з відповідними реквізитами, що посвідчує грошове або інше майнове право, визначає взаємовідносини емітента цінного папера (особи, яка видала цінний папір) і особи, яка має права на цінний папір, та передбачає виконання зобов'язань за таким цінним папером, а також можливість передачі прав на цінний папір та прав за цінним папером іншим особам³. Як передбачено ч. 5 ст. 3 Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок» в Україні можуть існувати пайові, боргові, іпотечні, приватизаційні, похідні й товаророзпорядчі цінні папери⁴. Залежно від обставин кримінального провадження певні цінні папери можуть стати об'єктом криміналістичного дослідження.

---

¹ Про практику розгляду судами кримінальних справ про виготовлення або збут підроблених грошей чи цінних паперів : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 12.04.1996 № 6 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0006700-96> (дата звернення: 16.08.2020).

² Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 № 435-IV // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 16.08.2020).

³ Там само.

⁴ Про цінні папери та фондовий ринок : Закон України від 23.02.2006 № 3480-IV // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15> (дата звернення: 16.08.2020).

Паперові грошові кошти або цінні папери мають статус речового доказу у кримінальному провадженні відповідно до ст. 98 КПК України. Огляд речей проводиться відповідно до ст. 237 КПК України. Підстави та порядок тимчасового вилучення речей регулюються статтями 167–168 КПК України¹. Отже, в разі виявленні паперових грошових коштів або цінних паперів з ознаками підроблення слідчий повинен їх оглянути і долучити до кримінального провадження як речові докази.

К. Б. Лещук наголошує, що спрямованість огляду певного цінного папера залежить від того, яку імовірну роль у механізмі вчинення злочину відіграв цей цінний папір – був головним знаряддям учинення злочину чи предметом посягання [4, с. 194]. О. М. Калужна наполягає, що огляд грошових знаків та державних цінних паперів з ознаками підроблення повинен бути спрямований на встановлення трьох груп криміналістично значущих ознак: 1) спільних (родових) ознак, які дозволяють віднести їх до роду предметів, що схожі з банкнотами, монетами та цінними паперами; 2) окремих ознак – елементів дизайну чи захисту, які відрізняють підробку від оригіналу; 3) групових ознак – спеціальних параметрів (шаблону) їх схожості з оригіналами, які випливають з норми ст. 199 КК України і підлягають доказуванню у справах про фальшивомонетництво [5, с. 563]. В. В. Бірюков указує, що в процесі огляду необхідно ретельно оглянути купюру і визначити способи друку, наявність захисних елементів, відповідність купюри справжній, папір, наявність водяних знаків, захисної стрічки, мікротекстів, прозорих елементів і сполучних зображень, прихованих зображень та іншого [1, с. 216]. Отже, у разі виявлення і вилучення паперових грошових коштів або цінних паперів, щодо яких є сумніви у справжності, їх огляд повинен бути спрямований на встановлення ознак підроблення.

Водночас підтвердити ознаки підроблення грошових знаків у паперовій формі та цінних паперів можна лише під час проведення експертизи. Відповідно до ч. 1 ст. 242 КПК України експертиза проводиться експертною установою, експертом або експертами, яких заучають сторони кримінального провадження, якщо для з'ясування обставин, що мають значення для кримінального провадження, необхідні спеціальні знання². Установлення і підтвердження ознак підроблення грошових знаків і цінних паперів потребує спеціальних знань у галузі криміналістики.

---

¹ Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 16.08.2020).

² Там само.

Характеризуючи криміналістичне дослідження паперових грошових знаків, науковці відмічають ось що. Зокрема, О. В. Воробей наголошує, що криміналістичне дослідження паперових грошей України у своїй основі є комплексним. Паперові гривні НБУ як речові докази являють собою складну систему з інформаційним полем, яке умовно можна поділити на три групи об'єктів пізнавальної діяльності: 1) власні, до яких належать реквізити і матеріали банкнот; 2) технологічні, тобто технологічні процеси і технічні засоби, які застосовані для виготовлення банкнот; 3) надбані, а саме сліди рук, речовин, предметів тощо. Особлива увага у роботі експерта-криміналіста приділяється питанням встановлення єдиного джерела походження фальшивих гривень НБУ, а це можливе лише на основі професійного встановлення способу підробки та проведення ідентифікаційних досліджень вилучених купюр [2, с. 23]. Отже, криміналістичне дослідження грошових знаків здійснюється в порядку проведення техніко-криміналістичної експертизи.

В. С. Мацишин зазначає, що за своїм змістом техніко-криміналістична експертиза паперових грошових знаків є комплексним дослідженням, основними складовими частинами якого є такі. По-перше, це дослідження реквізитів, яке включає встановлення наявності і відповідності регламентованих реквізитів, визначення якості відтворення реквізитів, встановлення наявності і якості активних елементів захисту, вивчення метричних та фізичних властивостей паперу, фарби й елементів захисту. По-друге, це дослідження поліграфії, до якого належать визначення способу поліграфічного друку зображень, визначення виду друкованих форм і способу їх виготовлення та встановлення конструктивних особливостей пристрою для друку. По-третє, це дослідження матеріалів банкнот, до якого належить фізико-хімічне дослідження паперу та фарби, а також вивчення виду матеріалів елементів захисту [6, с. 27].

О. М. Калужна звертає увагу на те, що всі вилучені фальшиві банкноти повинні направлятися до ДНДЕКЦ МВС України з метою перевірки за картотекою фальшивих грошових знаків та порівняння з підробленими грошовими знаками, раніше зареєстрованими в Інтерполі. Результати перевірки оформляються довідкою, яка відсилається разом із грошовим знаком слідчому. Крім того, про кожний факт виявлення фальшивих грошових знаків правоохоронні органи зобов'язані негайно інформувати штаб-квартиру Інтерполу за обліковими формами, прийнятими міжнародним співтовариством [5, с. 560]. Таким чином, перевірка грошових знаків з ознаками підробки за картотекою фальшивих грошових знаків та проведення техніко-криміналістичної експертизи паперових грошових знаків є двома способами криміналістичного дослідження паперових грошових коштів. Метою такого дослідження є підтвердження або спростування факту підробки вилучених банкнот.

К. Б. Лещук стверджує, що криміналістичне дослідження цінних паперів за своєю методикою єдине з експертизою грошових знаків і вирішує однотипні завдання, пов'язані з їх виготовленням. Тому рекомендується направляти експертові не тільки підроблені, але й справжні цінні папери, аналогічні тим, які будуть піддаватися дослідженню. Дослідник також наголошує на тому, що під час дослідження цінних паперів комп'ютерно-технічна експертиза призначається в разі вчинення злочинів на ринку цінних паперів з використанням спеціальних комп'ютерних програм, за допомогою яких злочинці втручаються і змінюють бази даних реєстраційних і депозитарних компаній. Її завданням є вирішення низки специфічних завдань, пов'язаних з функціонуванням комп'ютерних систем, несанкціонованим втручанням у їх роботу, внесенням змін в інформацію [4, с. 190]. Отже, встановлення факту того, що цінні папери чи грошові кошти є справжніми або підробленими, відбувається за одними і тими самими методиками в межах криміналістичної експертизи документів.

Б. В. Храпак наголошує на тому, що до безпосередніх об'єктів експертизи паперових грошей можна віднести: реквізити банкнот, тобто малюнки, тексти та інші зображення, водяні знаки, захисні волокна, голографічні зображення та ін., матеріали, а саме папір, фарби, клеючі речовини та ін., технічні засоби для виготовлення підроблених купюр, до яких належать поліграфічне обладнання, друкарські та фотоформи, комп'ютери, принтери, копіювальні апарати й інша офісна техніка, ножі для обрізання паперу та ін. [7, с. 364]. Пояснимо, що вказані вище об'єкти для експертного дослідження експерт повинен отримати від слідчого, який призначив техніко-криміналістичну експертизу паперових грошових знаків.

Для вирішення під час експертизи можуть бути поставлені певні питання. Відповідно до п. 3.3.1 Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень, затверджених Наказом Міністерства юстиції України від 8 жовтня 1998 р., під час призначення технічної експертизи друкарських форм експерту можуть бути поставлені такі питання:

1. Чи відповідає даний цінний папір (акція, облігація, сертифікат, вексель тощо) за своїми характеристиками аналогічним цінним паперам, що виготовляються Держзнаком України?

2. Чи відповідає надана банкнота за своїми характеристиками аналогічним банкнотам, що випущені в обіг Національним банком України? Цей перелік питань рекомендований Міністерством юстиції України для суддів або слідчих будь-якого правоохоронного органу України¹.

---

¹ Науково-методичні рекомендації з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень : затв. Наказом М-ва юстиції України від 08.10.1998 № 53/5. *Офіційний вісник України*. 1998. № 46. Ст. 1715.

Науковці у галузі криміналістики пропонують власні переліки питань, які можуть бути поставлені експерту під час дослідження грошових коштів та цінних паперів з ознаками підробки. Наприклад, Г. М. Куцкір наводить такий перелік питань:

1. Є банкнота підробленою чи ні? Яким засобом вона виготовлена?

2. Які матеріали використовувалися для її виготовлення?

3. Якщо купюра є справжньою, то чи не підлягали підробці окремі її частини: номінал, серія, номер, мікротекст?

4. Однакові чи ні матеріали, використані для виготовлення банкноти, з матеріалами, які були знайдені у підозрюваного?

5. Використовувалися чи ні предмети (обладнання) гр-на N. для виготовлення підроблених банкнот? [3, с. 147]. Подібні ж питання можуть бути поставлені експерту і під час дослідження цінних паперів.

В. В. Бірюков пропонує в постанові слідчого про призначення експертизи вказувати такі питання:

1. Чи виготовлено грошовий знак державним підприємством – виробником грошових знаків?

2. Які обладнання та приладдя використовувались для відтворення реквізитів наданого для дослідження грошового знака?

3. Чи виготовлено зображення реквізитів грошового знака за допомогою друкарських форм, наданих на експертизу?

4. Які ознаки відмінності досліджуваного грошового знака від справжнього зразка?

5. Який ступінь підготовленості особи, яка виготовила зазначений грошовий знак? [1, с. 220].

О. М. Калужна пропонує на вирішення техніко-криміналістичної експертизи банкнот, державних цінних паперів ставити комплекс питань:

1) чи відповідає наданий на дослідження грошовий знак, цінний папір справжнім грошовим знакам такого ж номіналу та року випуску?

2) якщо не відповідає, то яка якість відтворення на ньому елементів дизайну та органолептичних елементів захисту і чи можуть ознаки розбіжності зі справжнім грошовим знаком такого ж номіналу і року зразка бути сприйняті сенсорними відчуттями людини (зором, слухом, дотиком) без спеціальних пристроїв? [5, с. 560]. Наведені переліки питань доповнюють один одного.

О. В. Воробей пропонує під час дослідження металевих грошей ставити на розгляд експерту такі питання:

1. Монета справжня чи ні, яким засобом і з якого матеріалу вона виготовлена?

2. Які матеріали використовувалися для виготовлення фальшивої монети?

3. Використовувались чи ні предмети, знайдені у гр-на N, для виготовлення монети? [2, с. 19].

Звичайно, що виявлення підроблення металевих грошей потребує інших досліджень, ніж з'ясування підроблення паперових грошових коштів. Тож і для експерта під час призначення експертизи необхідно ставити інші питання, ніж під час дослідження паперових грошей.

Результати експертного дослідження грошей повинні бути відображені у висновку експерта. Згідно з ч. 1 ст. 101 КПК України висновок експерта – це докладний опис проведених експертом досліджень та зроблені за їх результатами висновки, обґрунтовані відповіді на запитання, поставлені особою, яка залучила експерта, або слідчим суддею чи судом, що доручив проведення експертизи¹. О. В. Воробей стверджує, що у висновку техніко-криміналістичної експертизи паперових гривень НБУ експерт на основі проведеного дослідження шляхом використання спеціальних знань повідомляє судово-слідчим органам свій висновок про те, чи відповідає наданий грошовий знак України за якістю та наявністю всіх необхідних реквізитів і захисних елементів зразку гривень НБУ такого ж року випуску та номіналу. Якщо ні – то яким способом та з застосуванням якого обладнання він був виготовлений [2, с. 25]. Отже, висновок експерта щодо того, чи є паперові грошові кошти або цінні папери справжніми або підробленими, має вирішальне значення як у кримінальному провадженні, так і в криміналістичному дослідженні грошей та цінних паперів.

Варто зазначити, що основна кількість підробок виявляється в установах Національного банку України, тобто на етапі, коли попередження, розслідування, пошук правопорушника вже не має сенсу. О. В. Воробей також звертає увагу на цей суттєвий недолік криміналістичної практики: «Щоденно в різних регіонах України вилучаються підроблені гроші, але більшість підробок виявляється у відділеннях банків та ошадних касах уже на стадії перерахування готівки. Тому значна кількість таких вилучень так і залишається «мертвими» фактами» [8].

Згідно з чинним законодавством первинні дослідження об'єктів техніко-криміналістичної експертизи грошових знаків провадять місцеві експертно-дослідні установи органів внутрішніх справ та науково-дослідні інститути судових експертиз у рамках проведення технічної експертизи документів. Під час вирішення питань експертизи застосовуються різноманітні методи: якісний і кількісний хімічний аналіз, тонкошарова хроматографія, спектрофотометрія,

---

¹ Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 16.08.2020).

емісійний спектральний аналіз, рентгенофлуоресцентний і рентгенофазовий аналізи тощо. Однак необхідність у застосуванні методів судової хімії чи судової фізики в техніко-криміналістичній експертизі грошових знаків не змінює її суті, вона не стає «хімічною» чи «фізичною» експертизою. Оскільки підроблені гроші в більшості випадків є спрощеними моделями справжніх грошей, то знання судових експертів щодо технології виготовлення грошей надають можливість провадити експрес-аналіз грошових знаків у рамках надання послуг населенню в разі відповідної заяви власника грошових купюр.

Працівники експертних установ надають подібні послуги, наприклад, огляд транспортного засобу, документів, що його супроводжують та ін. Переважна більшість таких послуг надається під час здійснення громадянами або установами актів купівлі-продажу, завдатку, викупу та інших, пов'язаних з обігом грошових знаків, юридичних фактів.

Тому здійснення судовими експертами, які залучені до надання послуг населенню, експертизи грошових знаків є доцільним з точки зору попередження та профілактики обігу підроблених грошей. Така новація, безумовно, стане певною перешкодою економічних збитків держави щодо існування в обігу певної кількості підроблених купюр та буде затребуваною громадянами й установами під час здійснення грошових операцій.

Висновки

Криміналістичне дослідження грошей та цінних паперів включає як огляд грошових знаків або цінних паперів з ознаками підробки, так і проведення техніко-криміналістичної експертизи грошових коштів. Під час проведення обшуку або огляду місця події можуть бути виявлені грошові кошти або цінні папери з ознаками підробки. У разі виявлення і вилучення паперових грошових коштів або цінних паперів, щодо яких є сумніви у справжності, їх огляд повинен бути спрямований на встановлення ознак підроблення.

Для підтвердження факту підроблення грошових коштів або цінних паперів призначається техніко-криміналістична експертиза грошових коштів. Основними питаннями, які вирішуються під час проведення такої експертизи є відповідність цінного папера чи банкноти аналогічним цінним паперам чи банкнотам, що виготовляються Держзнаком або Нацбанком України. Результати експертного дослідження повинні бути викладені й оформлені у висновку експерта.

Список бібліографічних посилань: 1. Бірюков В. В., Коваленко В. В., Бірюкова Т. П., Ковальов К. М. Криміналістичне документознавство : практ. посіб. Київ : Вид. Паливода А. В., 2007. 332 с. 2. Воробей О. В. Криміналістичне дослідження паперових грошових знаків : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. : 12.00.09. Київ, 2004. 28 с. 3. Куцкір Г. М. Криміналістична характеристика фальшивомонетництва: особливості

предмета доказування. *Право і суспільство*. 2019. № 5, ч. 2. С. 147–153. **4.** Лещук К. Б. Про способи вчинення злочинів з використанням цінних паперів. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2011. № 1 (52). С. 189–195. **5.** Калужна О. М. Обшук у справах про фальшивомонетництво. *Вісник Львівського національного університету імені І. Франка. Серія юридична*. 2003. Вип. 38. С. 558–564. **6.** Мацішин В. С. Особливості розслідування фальшивомонетництва : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2002. 29 с. **7.** Храпак Б. В. Особливості техніко-криміналістичного дослідження паперових грошей // Судово-експертна діяльність: сучасний стан та перспективи розвитку : матеріали круглого столу (м. Київ, 23 квіт. 2015 р.) / редкол.: О. А. Кобилянський, П. Є. Антонюк, Є. Ю. Свобода. Київ : НАВС, 2015. С. 364–367. **8.** Воробей О. В. Криміналістичне дослідження паперових грошей : посіб. Київ : НАВСУ, 2003. 180 с.

Надійшла до редколегії 19.08.2020

Sezonov V. S. Forensic Examination of Money and Securities

The article is focused on the peculiarities of forensic examination of money and securities. The purpose of the article is to determine the essence of forensic examination of money and securities.

It is alleged that money or securities with counterfeiting features may be found during the crime scene search or inspection. The specifics of the inspection of such objects are determined. The characteristic features of forgery are given, which should be paid attention to during the inspection. The procedure for appointing and conducting a forensic examination of money and securities has been clarified. It is noted that the examination of metal money counterfeit requires other examination. The list of questions which can be solved during carrying out examination is defined. The characteristics of the objects that should be sent for examination are given. The requirements for the expert's opinion are given.

Counterfeit money or government securities are defined as objects produced by any person against the procedure established by the law on the relevant information sources, images of their details, design and protection elements that makes them similar to the real ones (originals).

To confirm the fact of counterfeiting of funds or securities, a forensic examination of monetary funds are assigned. While conducting technical and forensic examination of banknotes some expert tasks require a comprehensive study by using the methods of forensic documentation, the study of materials of banknotes and securities by special methods of forensic chemistry, forensic physics, etc. The main issues to be addressed during such an examination are the compliance of the security or banknote with similar securities or banknotes produced by the State Mark or the National Bank of Ukraine. The results of the expert examination should be presented and formalized in the expert's opinion.

Key words: examination, money, securities, forensic examination, document recording.

